

Presentació

Jordi Serra Serra,
Director de Lligall

Elisenda Cristià Balsells,
Vocal de Publicacions i acció
pedagògica de l'AAC i
coordinadora de Lligall.

Un sil·logisme axial per a la nostra disciplina és el següent: si els arxiviers gestionem documents, i els documents es componen de dades, aleshores els arxiviers també gestionem dades. Aquesta afirmació ens situa, doncs, al centre del que avui dia alguns autors consideren el quart sector econòmic, i sens dubte el que més notorietat ha adquirit en els darrers temps: la gestió de la informació i, especialment, de les dades.

Les dades han passat a ser el petroli que mou el món actual, el germen de tota innovació, allò que ens converteix automàticament en futur, i tot un reguitzell d'epítets que farien les delícies de qualsevol publicista. I en aquest aparell de lluentons ens hi trobem novament els arxiviers, a cavall de quelcom que coneixem, que probablement sabem gestionar, però que se'ns anuncia amb un lèxic que ens resulta sovint absolutament aliè.

Les preguntes que, potser des del silenci, ens fem com a disciplina són: sabem realment gestionar dades?, estem veritablement al centre d'aquest nou món?, o potser ens acostem a una perillosa perifèria que ens faci esdevenir marginals dins les nostres organitzacions?

Si donem un cop d'ull a la literatura arxivística, observarem com hem recorregut molt més camí del que ens pensem, i que debats que ara s'enceten ja eren candents en la disciplina a mitjans dels anys noranta del segle xx. Debats, per exemple, sobre el tractament de la informació estructurada (i sobre la significació arxivística d'un conjunt de dades o *dataset*), sobre el paper de les metadades en la recuperació de la informació (actualment *data discovery* i construcció de catàlegs de dades), sobre la idoneïtat de la classificació funcional (actualment en l'àmbit dels *business glossaries* i dels models ontològics) i sobre molts altres temes, que ens permeten albirar un futur probablement força més actiu del que el nom ens podria atorgar.

Convençuts del fet que som en un moment especialment important per a la professió, des del Consell de Redacció de *Lligall* hem volgut donar veu als diferents perfils que participen actualment en aquests debats. I ho hem fet, a més, amb la vista posada en el **19è Congrés d'Arxivística i Gestió de Documents de Catalunya**, que amb el títol «Dades en acció: de la modelització a l'explotació» posa el focus precisament en aquest repte: la governança de dades a les organitzacions i el paper que hi exercim com a arxiviers i gestors de documents i, al capdavant, com a gestors d'informació expressada en totes les seves formes.

Amb aquest número hem volgut recuperar el tradicional vincle de *Lligall* amb el Congrés d'Arxivística i Gestió de Documents de Catalunya. No ho fem, tanmateix, *a posteriori*, en forma d'actes, sinó de manera simultània, fent públic el nou número de *Lligall* per tal que estigui disponible durant el Congrés. I ho fem amb la voluntat de contribuir a un debat que considerem especialment necessari per a una professió que es troba davant d'uns reptes realment únics. En aquest número tractem de temes com les noves arquitectures de dades, l'evolució dels sistemes NoSQL i les tecnologies del *big data*, els models per a la governança de dades o la preservació de conjunts de dades. I hem donat veu als protagonistes d'aquest canvi en el sector públic català, que ens parlen dels pròxims canvis normatius, de les implicacions jurídiques d'aquesta governança i de les experiències d'alguns dels agents que ja hi comencen a estar ben actius.

En primer lloc, el doctor Ulrich Kampffmeyer ens introdueix en l'evolució del concepte de governança integrada de la informació, en els models i els referents teòrics que inclou, i en la forma com la governança de dades ha estat una mena de *spin-off* d'aquest concepte. A continuació, Sònia Torreblanca ens ajuda a aprofundir en els diferents models de governança de dades i en la manera com aquests models s'incardinen en la gestió i la definició de polítiques públiques.

Un element essencial de la governança és el control de l'accés. D'aquest control, i dels límits que la legislació actual hi posa, ens parla Carles San José. A continuació, ens acostem a l'escenari tecnològic en el qual es desenvolupa aquesta governança, amb dos articles més: Cesc Julbe ens detalla com ha evolucionat el processament de la informació estructurada (i estructurable), des dels models clàssics fins a arribar al *big data*, els llacs de dades i els nous paradigmes d'explotació de la informació; i Luis Reina ho completa explicant com es despleguen aquestes tecnologies en noves arquitectures empresarials per a la gestió de les dades, com la virtualització, el *data fabric* o el *data mesh*.

Res d'això, però, ens queda lluny quan llegim l'entrevista que Núria Palomar i Joan Pérez han fet a quatre representants dels ens protagonistes d'aquest canvi en les administracions catalanes. Per mitjà del seu relat podem saber com s'està configurant la governança de dades a la Generalitat de Catalunya com a resultat del desplegament del Decret 76/2020 d'Administració digital.

Continuem coneixent tres experiències de casa nostra vinculades a la governança de dades i a la promoció d'organitzacions orientades a dades (*data driven*): en primer lloc, Pilar Campos ens presenta la guia que ha publicat l'Associació de Professionals de l'Arxivística i la Gestió de Documents de Catalunya, en la col·lecció «Textos», sobre el tractament arxivístic de conjunts de dades; a continuació, Miquel Estapé ens explica amb detall l'Índex de Maduresa Digital (IMD) que ha elaborat el Consorci Administració Oberta de Catalunya (AOC), i finalment descobrirem el projecte de governança de dades que ha posat en funcionament en el món local l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat.

El número es completa amb una visió innovadora dels arxius privats, i probablement un nou camp d'acció de l'arxivística, amb l'article sobre els arxius dels youtubers que ens presenta Jordi Benach dins la secció «Treballs de màster».

Confiem, doncs, que aquest nou número de *Lligall* contribueixi al debat que, de ben segur, encetarà un programa tan suggeridor com el del 19è Congrés d'Arxivística i Gestió de Documents de Catalunya.

Bona lectura i bon debat!

L'univers polièdric de la dada

Francesc Giménez Martín

President de l'Associació de Professionals de l'Arxivística i la Gestió de Documents de Catalunya.

La gestió de les dades és avui dia un dels pilars de la cultura i l'administració digital. Aquest fet ja no és el futur, sinó que forma part del present, i en la nostra professió és una realitat que no podem menystenir com a professionals de la informació. Per aquest motiu, l'Associació de Professionals de l'Arxivística i la Gestió de Documents de Catalunya (AAC) dedica el 19è Congrés d'Arxivística i Gestió de Documents de Catalunya d'aquest 2023 a aquesta temàtica i a la manera de trobar-ne l'encaix dins la nostra professió. Però hem pensat que, a banda de les magnífiques intervencions del Congrés, calia reforçar aquest esdeveniment amb un enfocament complementari que, en certa manera, ampliés el que s'explicarà a l'auditori del Congrés els dies 4, 5 i 6 de maig a Sant Cugat. Per aquest motiu, hem volgut nodrir aquest *Lligall* 46 amb un dossier central que aprofundeixi més en aquesta temàtica. I ho fem amb la col·laboració de diversos experts en governança de dades que incideixen en aspectes nous i en vessants que no s'abordaran explícitament en el Congrés. És a dir, no us presentem les actes del Congrés, sinó que us oferim una eina que, lliurada justament en ple Congrés, ajudi a construir l'univers polièdric de la dada i el seu entorn.

Aquest producte és resultat d'una feina constant i minuciosa de l'equip de redacció de la revista *Lligall*, liderada per Jordi Serra en la direcció i Elisenda Cristià en la coordinació. Un treball en si mateix difícil, atès que aconseguim incidir en la governança de dades sense repetir esquemes, i ho fa apostant per convidats internacionals, com el doctor Ulrich Kampffmeyer —que va ser un dels capdavanters en la gestió documental empresarial i va fer un tomb cap a l'aprenentatge automàtic i la intel·ligència artificial—, però sense deixar de banda experts catalans, com l'enginyer Cesc Julbe o l'arxivera

Sònia Torreblanca, i també nacionals, com l'enginyer Luis Reina, entre altres. Una expertesa multidimensional que ens ha d'acostar a entendre com es construeix l'univers de la dada i la seva arquitectura i com encaixa això en el nostre entorn més pròxim, en el nostre treball del dia a dia. Un entorn i unes experiències que també ens han d'acostar als altres sectors afins, als professionals i les professionals que també tracten la informació des de l'altra banda del poliedre, i que, unint les visions respectives, ens han de permetre entendre la seva realitat global: la dada en tot el seu potencial, la dada com un actiu, com a element d'arquitectura, com a unitat escalable, com un element bàsic per a la creació d'ontologies que ens permetin fer interaccionar sistemes.

La dada, però, l'hem de veure també com un recurs de poder, un autèntic baluard per a la presa de decisions, que ens situa en el marc de l'estratègia organitzativa. I en aquest marc, també es presenten algunes experiències en aquest número de *Lligall*, que inclouen des de la governança més política, vinculada als centres de poder i als quadres de comandament d'alt nivell, fins a la governança analítica, estretament lligada a la gestió administrativa i als seus processos de negoci. En tots els casos, la peça de la gestió documental esdevé clau i és l'arquitectura bàsica per modular i construir una administració orientada a les dades. I, per descomptat, el vincle estret de tot aquest univers en el qual, des del control del disseny, els i les arxiveres han d'intervenir, perquè és essencial el nostre coneixement, també lliga clarament amb l'accés a la informació, una qüestió que, des del vessant jurídic d'un expert com Carles San José, acaba de tancar el prisma necessari per entendre el context i l'univers de la dada.

No és fàcil tancar una revista amb aquesta perspectiva, i encara ho és menys acabar-la a temps perquè pugui ser aquest element de completesa. Aquesta feina de l'equip de redacció val la pena reconèixer-la, aplaudir-la i felicitar-la, i també cal agrair les aportacions que han fet a totes les autores i autors que hi han participat. De tots ells és la responsabilitat d'aquest número excel·lent. Un *Lligall* que de ben segur no deixarà indiferent a ningú. I estem convençuts que, tard o d'hora, tots els professionals i les professionals dels arxius l'hauran d'acabar agafant i llegint. Els projectes del futur ja no podran existir sense aquesta visió, i ja no podrem fer-nos enrere o fer-nos els desentesos en aquests temes. No podem girar la cara a l'evidència. Els projectes organitzatius de gestió documental s'hauran de coordinar amb els projectes de governança de dades i ens hi haurem d'entendre. Això ja és un fet. I és un binomi necessari. Comprendre, per tant, el posicionament de la governança de dades en la nostra professió i saber fer evident quines són les eines arxivístiques que ajuden a definir-ne i gestionar-ne l'estructura serà un element indispensable de supervivència professional. El futur compta amb nosaltres, obrim-li la porta i deixem-lo entrar.